Rapporten All-Archeo bvba 1013

Archeologienota
Kruibeke – Molenstraat

Natasja Reyns en Jelke Van Buggenhout

Bornem
2022

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns en Jelke Van Buggenhout

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2022/12.807/13

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1 Inleiding 4
2 Verslag resultaten bureauonderzoek 5
2.1 Administratieve gegevens 5
2.2 Archeologische voorkennis 6
2.3 Onderzoeksopdracht 6
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden 6
2.3.2 Beschrijving geplande werken 7
2.3.3 Werkwijze 12
2.4 Assessmentrapport 12
2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied 12
2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied 19
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader 24
2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese 27
2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek 27
3 Samenvatting 29
4 Bibliografie 30
4.1 Publicaties 30
4.2 Websites 30
5 Bijlagen 31
5.1 Archeologische periodes 31

1 Inleiding

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een verkavelingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,[1] zoals bepaald in artikel 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.[2]

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

[1] https://geo.onroerenderfgoed.be
[2] https://geo.onroerenderfgoed.be

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2021E208

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Kruibeke, Kruibeke, Molenstraat, Kerken Landhoek

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:
- 145282.75, 207229.06
- 145392.29, 207374.46

Kadastraal plan:

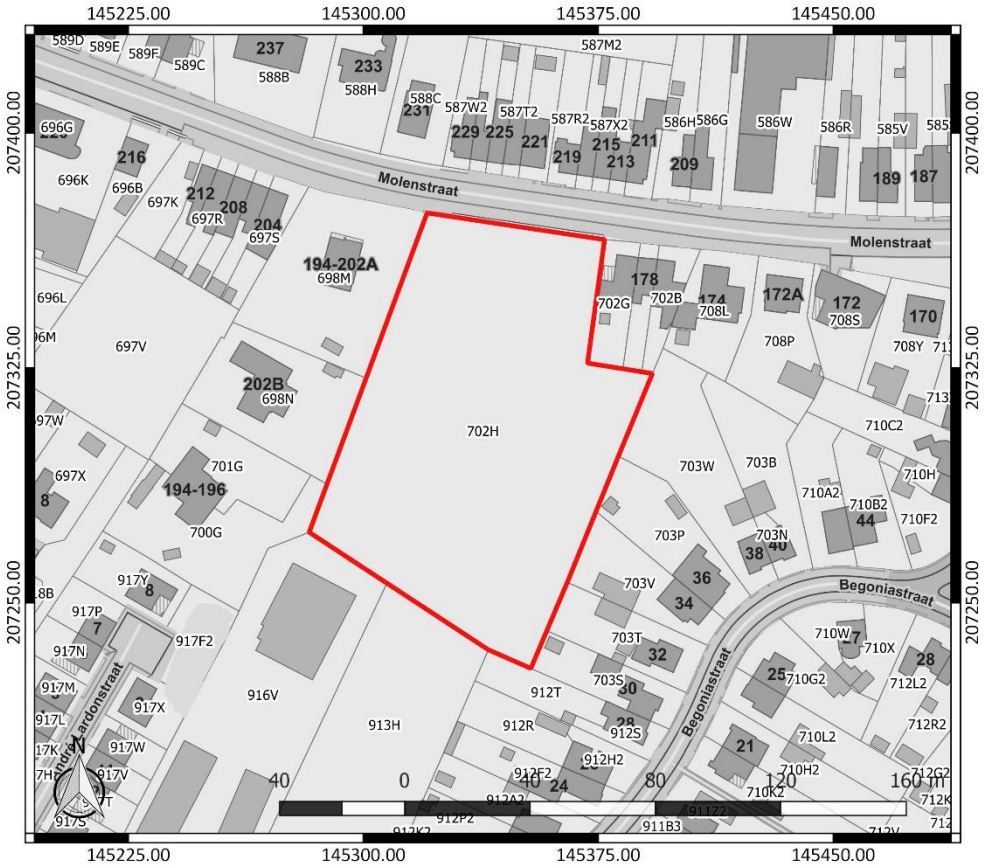

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Kruibeke, Afdeling 1, sectie A, nummer 702H

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 9627 m²

Topografische kaart:

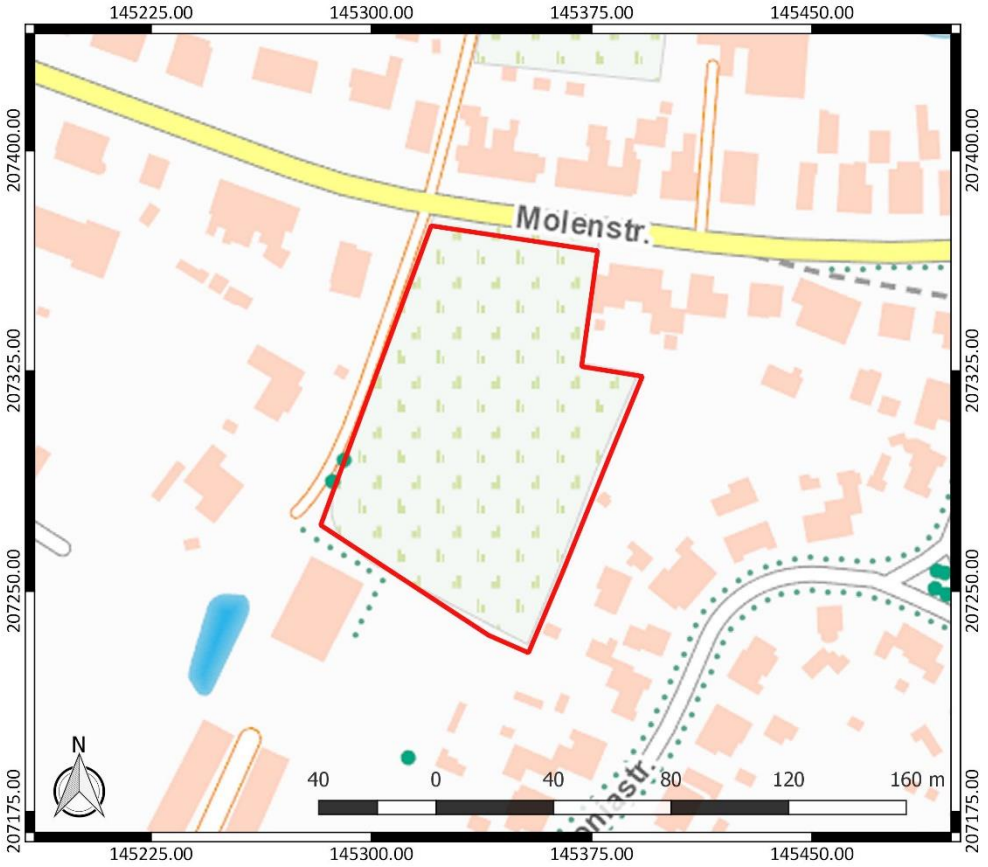

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (https://www.dov.vlaanderen.be)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 25/05/2021 – 21/01/2022

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein zal een verkaveling gerealiseerd worden, bestaande uit 20 loten voor eengezinswoningen en de aanleg van wegenis. Nutsleidingen worden aangelegd langs de wegenis. Verder zullen ook enkele parkeerplaatsen langsheen de nieuwe wegenis worden voorzien. Sommige woningen worden voorzien van een carport. De aanleg van woningen, wegenis en parkeerplaatsen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 60 tot 80 cm diepte. Indien de woningen onderkelderd mogen worden, betekent dit plaatselijk een grotere verstoringsdiepte. In het zuiden van het terrein worden een wandelpad, een fietsenstalling, een groenzone en een infiltratiezone voorzien. Verspreid over het terrein zullen ook plantenvakken worden aangelegd.

De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. De locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die de verstoringsdiepte van de eengezinswoningen overschrijden, ligt in het kader van de verkaveling nog niet vast.

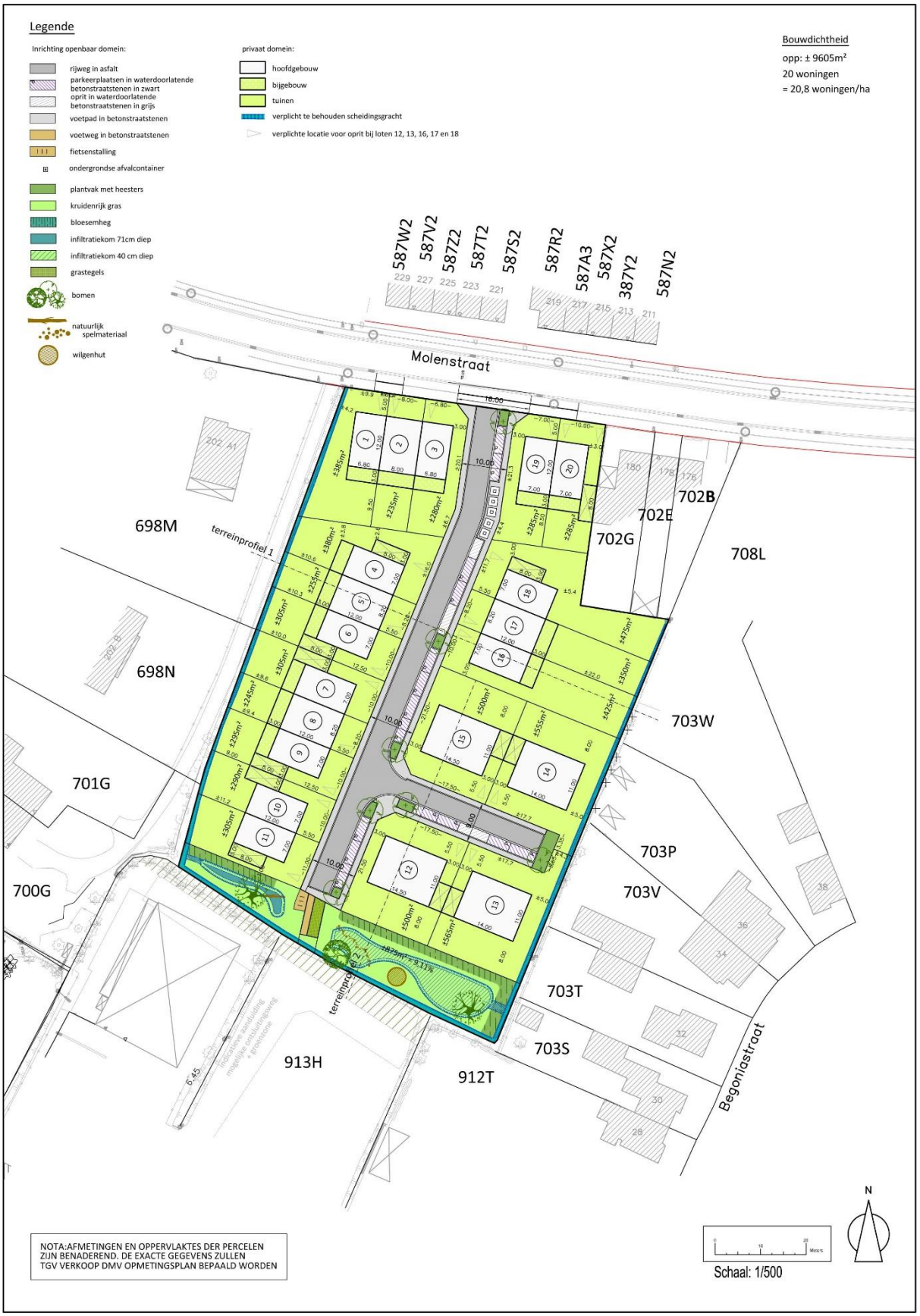

Figuur 3: Inrichtingsplan

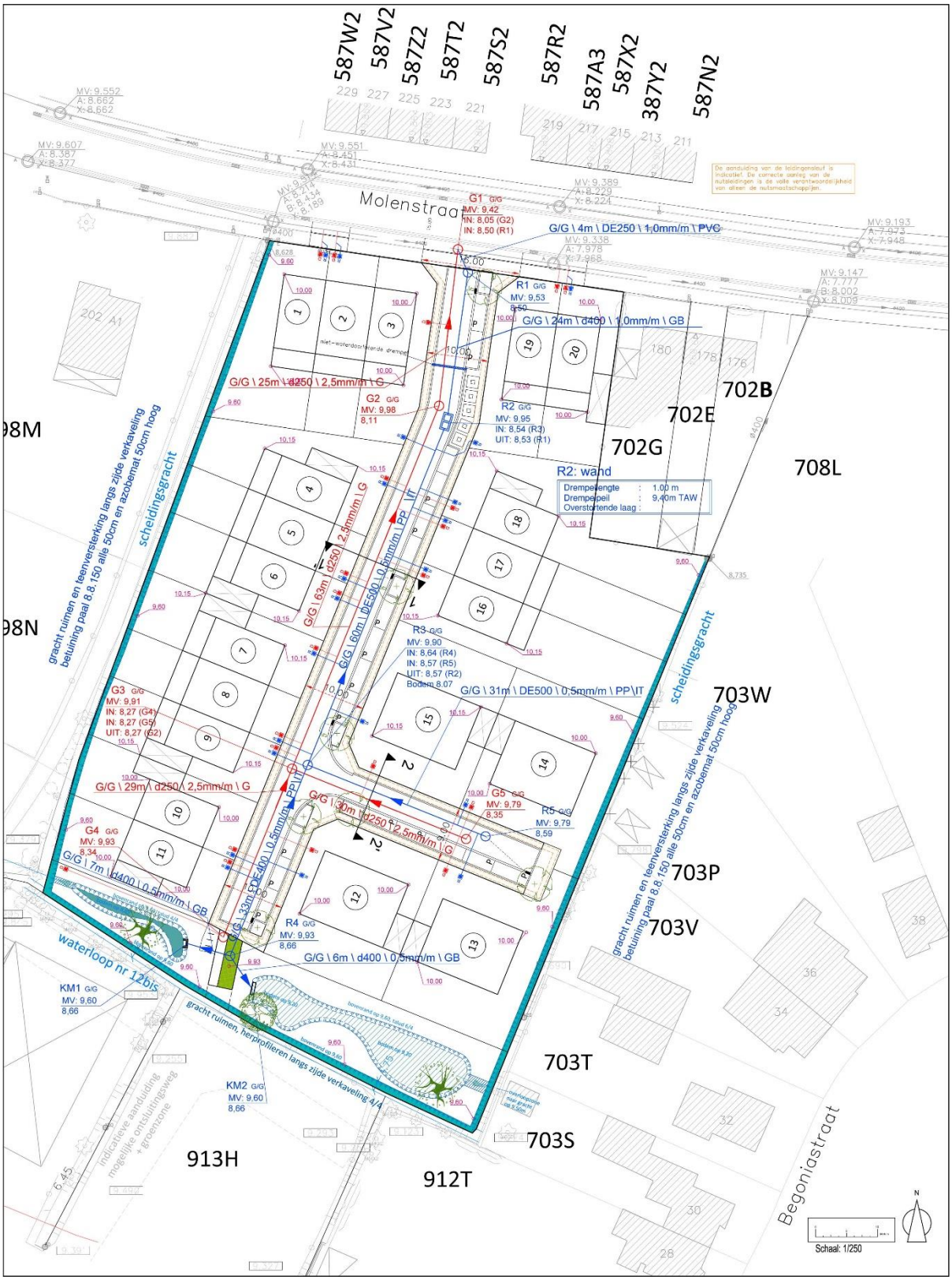

Figuur 4: Rioleringsplan

Figuur 5: Wegen- en rioleringswerken

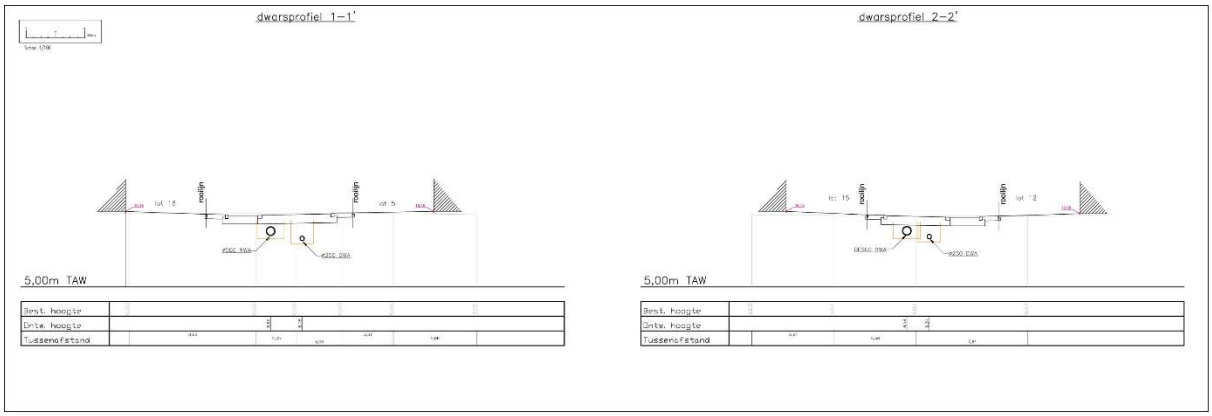

Figuur 6: Snedes riolering

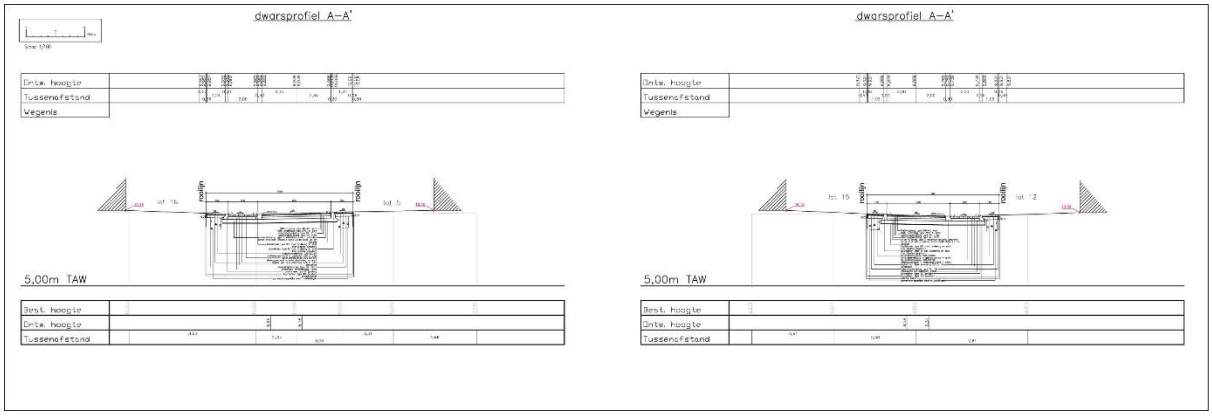

Figuur 7: Snedes verharding

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique (1842-1879) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied is gelegen aan de noordwestelijke rand van het centrum van Kruibeke. Het noorden van het onderzoeksgebied is gelegen langsheen de Molenstraat (Figuur 8), terwijl meer ten oosten de Tulpenstraat en de Begoniastraat zijn gelegen. Meer naar het zuiden bevindt zich de Kattenstraat en verder ten westen van het terrein is de Maurits D'Hollanderstraat aanwezig. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebied. Hydrografisch behoort het tot het Beneden-Scheldebekken. Op een kleine afstand ten noorden van het terrein stroomt de Watermolenbeek (Figuur 10). Verder naar het oosten is de Kapelbeek gelegen, die uitmondt in de Zeeschelde ten oosten ervan, en op een wat grotere afstand ten zuiden van het terrein stroomt de Akkersbeek.

Figuur 8: Luchtfoto van 2020 met aanduiding van het onderzoeksgebied (https://www.geopunt.be/kaart)

Figuur 9: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

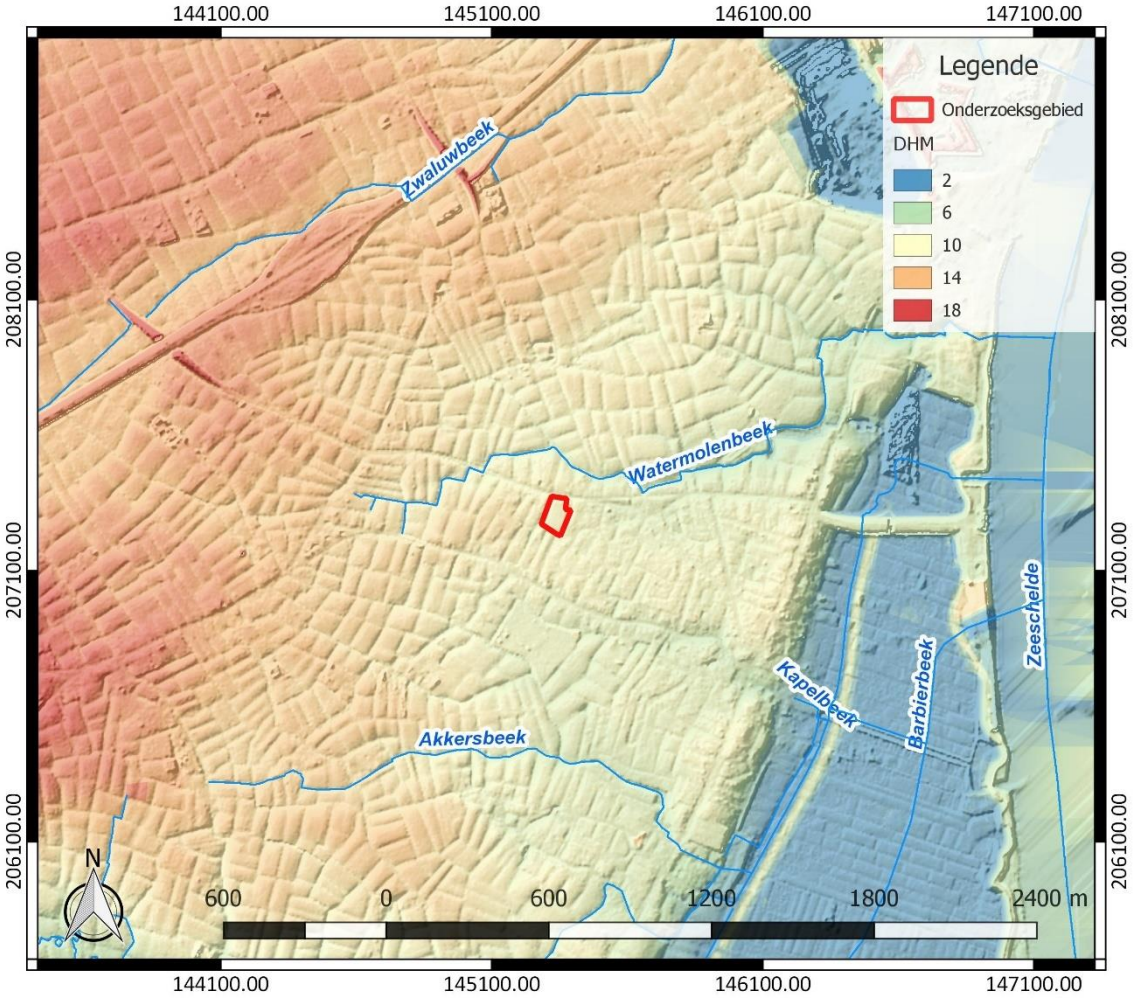

Figuur 10: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (https://www.geopunt.be/kaart)

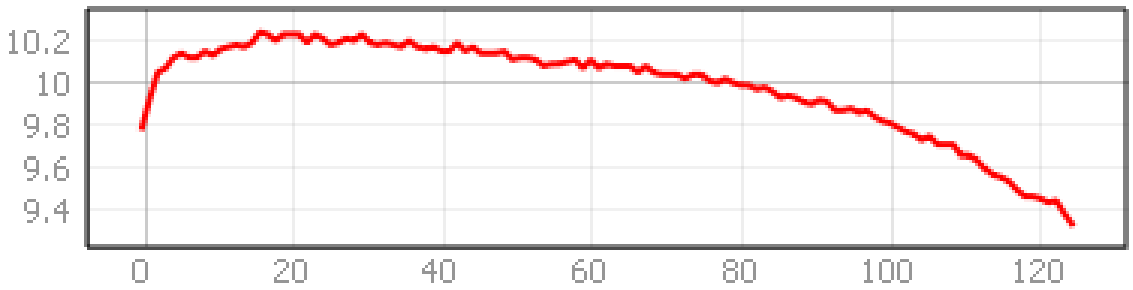

Figuur 11: Hoogteverloop van noordoost naar zuidwest over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Kruibeke tot de Wase Cuesta. Dit is een topografisch hooggelegen gebied, dat in het zuiden begrensd wordt door de Schelde en Durme en in het oosten door het doorbraakdal van Hoboken. De cuesta kent hoogtes van ca. 4 tot 30 m TAW. In het noorden helt de cuesta eerder zwak af naar het poldergebied dat zich daar situeert, terwijl het zuidelijke cuestafront steil is. Hierdoor wordt het zuiden van de Wase Cuesta ingesneden door eerder korte waterlopen. Het quartaire dek bestaat uit hellingsedimenten en niveo-eolische afzettingen en wordt gekenmerkt door

fijn zand tot zandleem.[3] Het onderzoeksgebied bevindt zich op de overgang van de zuidelijke flank van de Wase Cuesta naar de lagere gronden nabij de Schelde (Figuur 9). Het terrein is relatief vlak en kent een hoogte van 10,2 tot 9,3 m TAW (Figuur 11).

Wel zijn de randen van het terrein opvallend lager gelegen ten opzichte van het midden: dit wijst erop dat we te maken hebben met een bolle akker. Dit landbouwfenomeen wordt gekenmerkt door een gedrukt boogvormig profiel, waarbij het centrum van het perceel een uitgesproken hoogteverschil heeft ten opzichte van de lagere perceelsranden. De akkerrand bestaat doorgaans uit een terrasvormig aangelegde gracht. Bolle akkers ontstonden in het Waasland omstreeks de 15de-16de eeuw en hadden als doel de bodem beter te draineren en de vruchtbaarheid ervan te verhogen.[4]

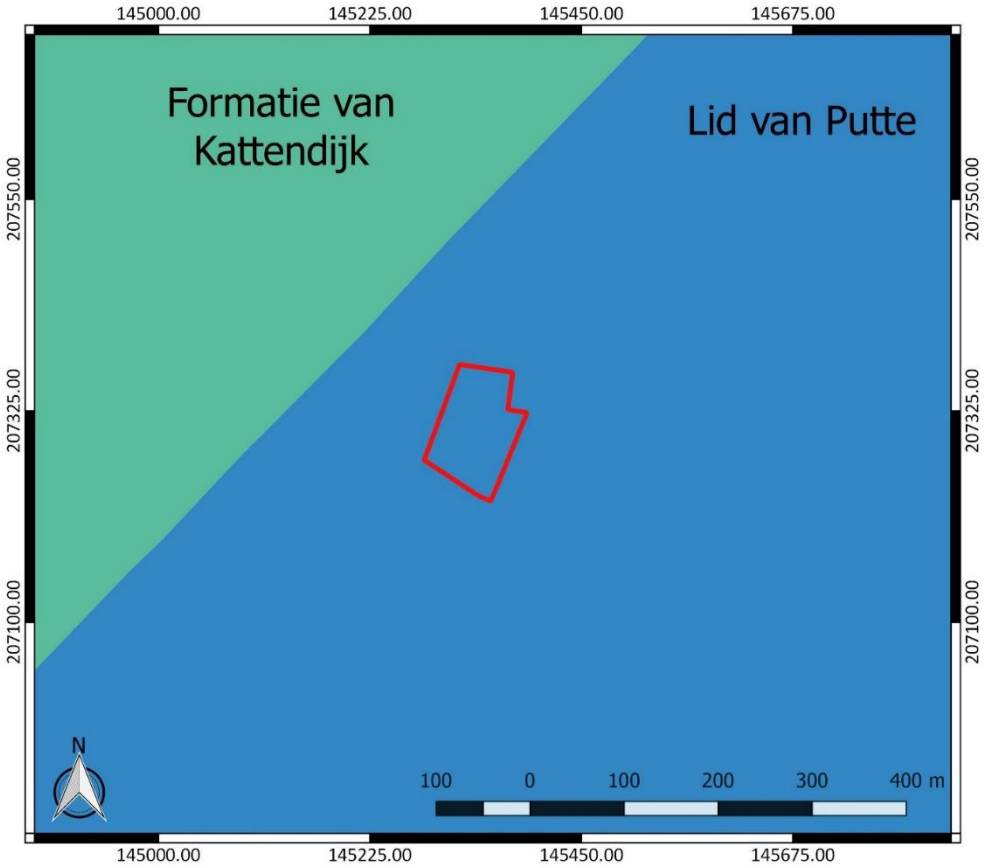

Figuur 12: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 12) bestaat uit de Formatie van Boom en het Lid van Putte. Dit wordt gekenmerkt door zwartgrijze klei, die silthoudend is en veel organisch materiaal bevat. Ten westen van het terrein wordt de tertiaire ondergrond gekenmerkt door de Formatie van Kattendijk. Dit wordt gekenmerkt door groengrijs tot grijs fijn zand, dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is.[5]

[3] Jacobs *et al.* 2001, 7
[4] Ampe/Langohr 2006, 163-166
[5] www.geopunt.be/kaart

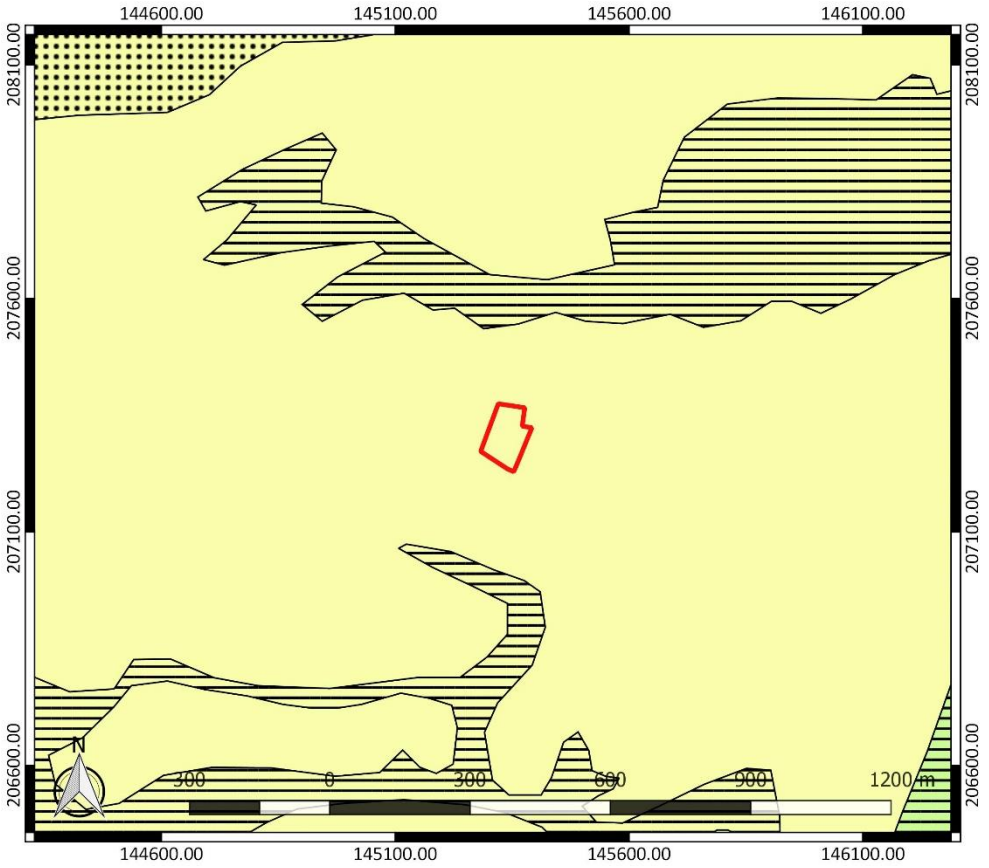

Figuur 13: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

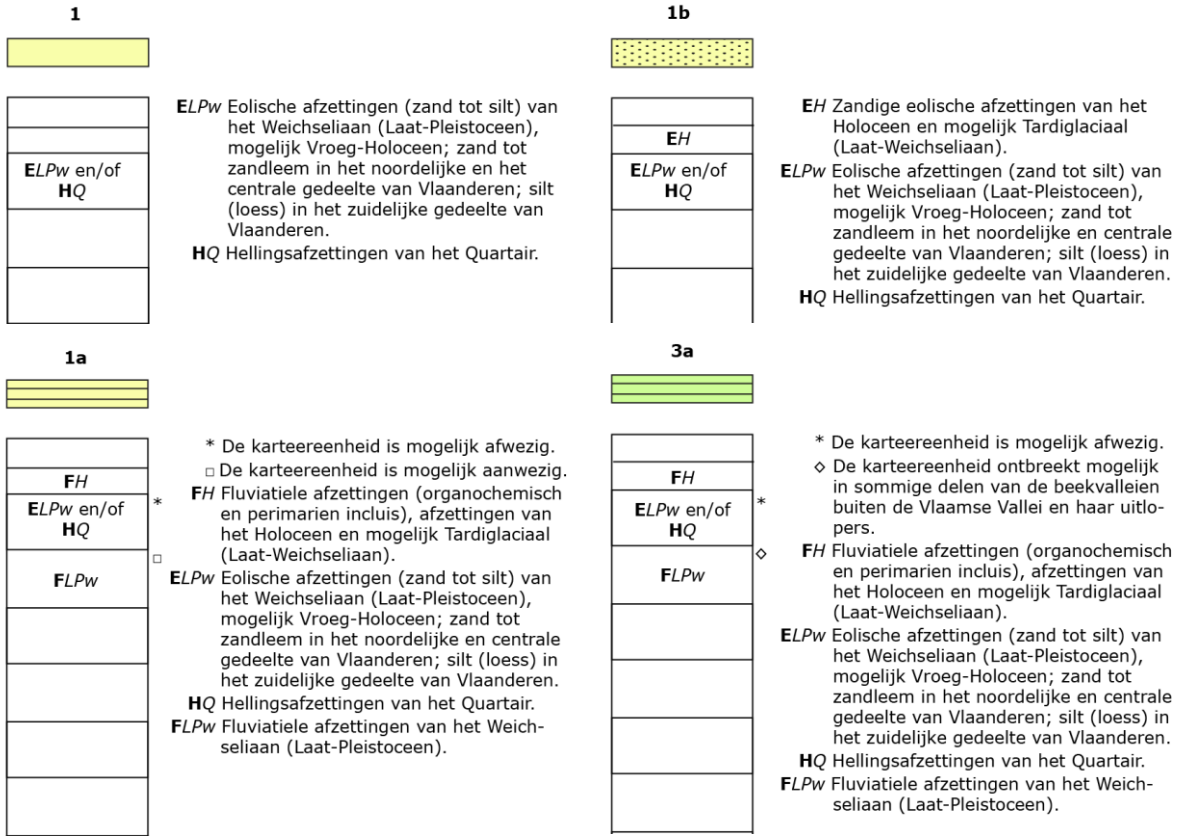

Figuur 14: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De quartairgeologische kaart (Figuur 13) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.[6]

De bodemkaart (Figuur 15) situeert ter hoogte van het onderzoeksgebied een matig natte zandleembodem zonder profiel (Ldp). Net ten westen van het terrein zou een matig droge zandleembodem met een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Lcc) aanwezig zijn. Het terrein bevindt zich daarmee op de overgang van matig natte naar matig droge, wat hoger gelegen gronden.

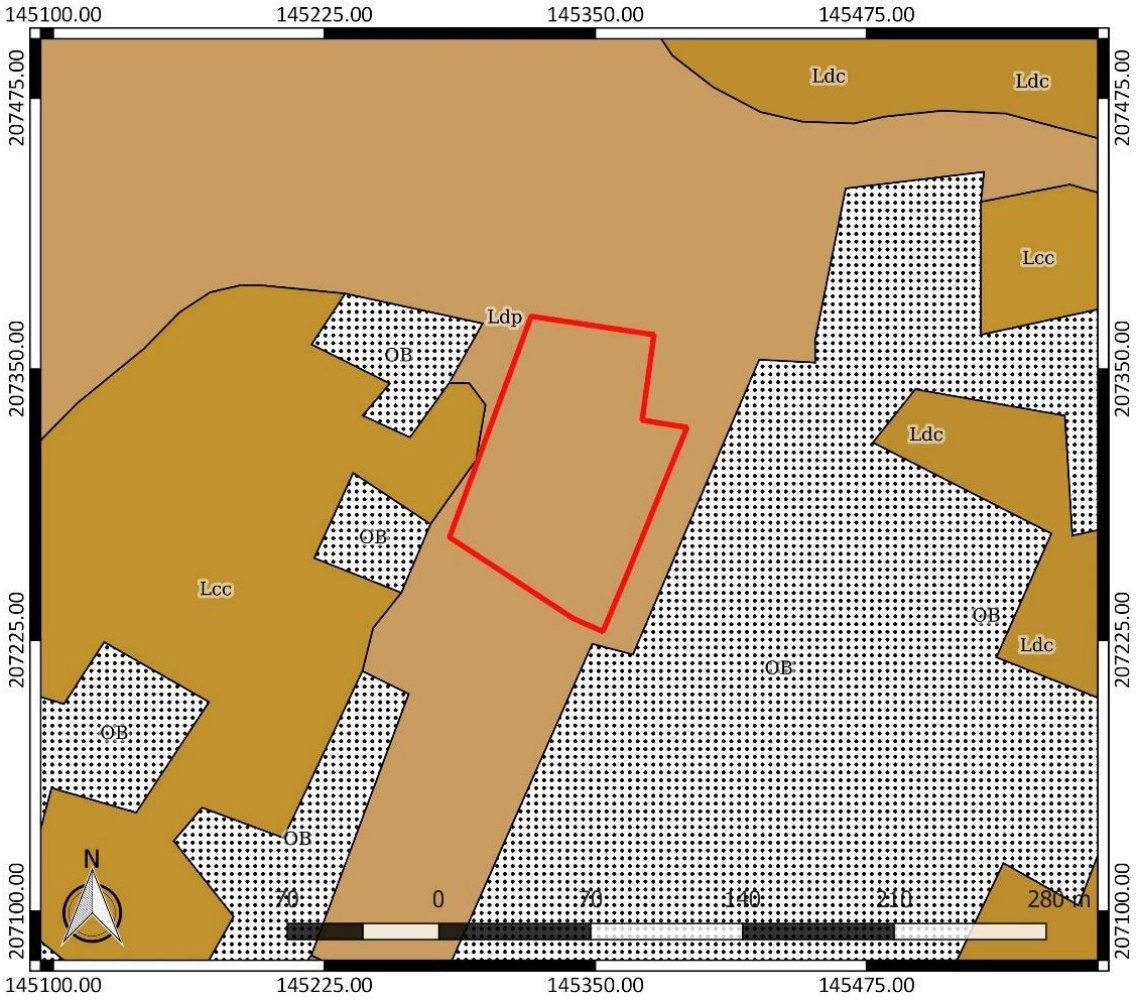

Figuur 15: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

[6] www.geopunt.be/kaart

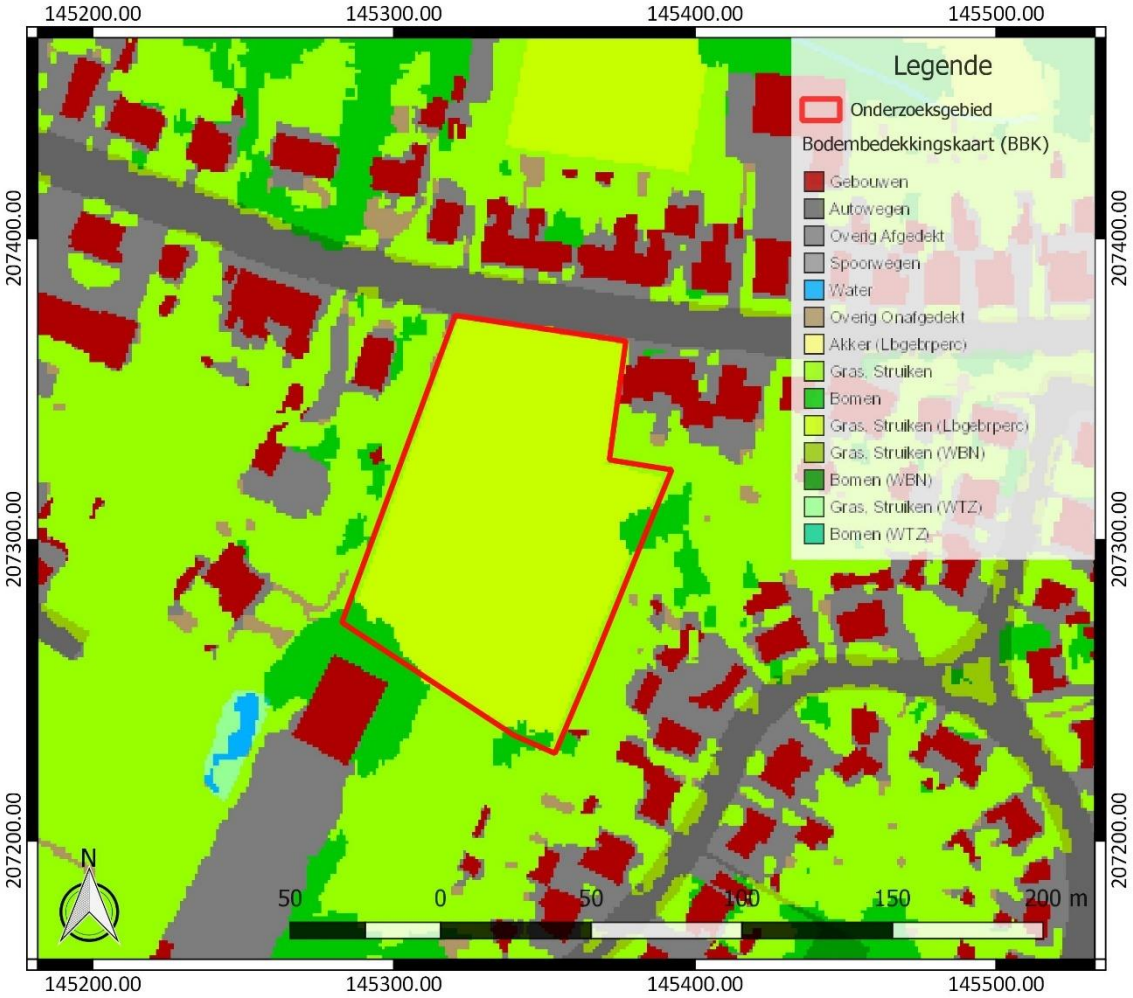

Figuur 16: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart (Figuur 16) gras en struiken weergegeven. Ter hoogte van de perceelsranden zijn in het oosten en het zuiden enkele bomen te bemerken. Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 8).

De potentiële bodemerosiekaart geeft geen informatie omtrent de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied zelf, maar geeft een zeer lage erosiegevoeligheid aan voor heel wat percelen ten noorden en ten westen van het terrein (Figuur 17). Een zeer lage erosiegevoeligheid wordt als gunstig beschouwd voor de verwachte bewaring van het bodemarchief.

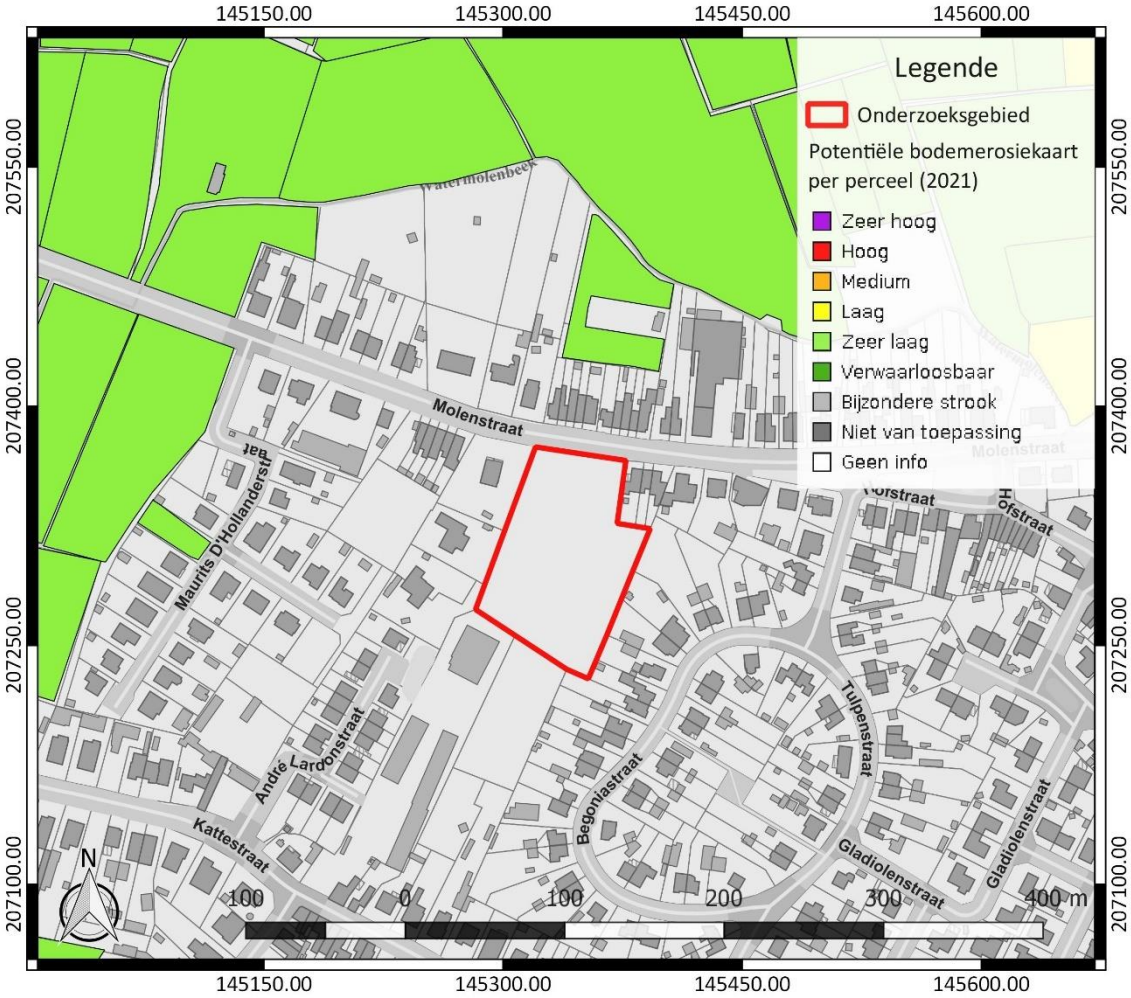

Figuur 17: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Kruibeke zou zijn oorsprong in de middeleeuwen kennen toen het een eigen kapel had en als gehucht deel uitmaakte van Bazel. In de 13de-14de eeuw kreeg de gemeente een eigen parochie. De dorpskern evolueerde deels als straatdorp en deels als centrumdorp.[7] De oudste delen van de huidige kerk gaan vermoedelijk terug tot het begin van de 15de eeuw. In 1575 werd de kerk in brand gestoken door de Spanjaarden.[8] Vanaf 1977 kent Kruibeke twee deelgemeenten: Bazel en Rupelmonde.[9]

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 18). Het onderzoeksgebied lijkt te worden opgedeeld in twee percelen. In de directe omgeving wordt ten oosten van het terrein een houten windmolen aangeduid. De historische voorloper van de Molenstraat is ook reeds aanwezig. De kaart toont dat deze weg binnen het onderzoeksgebied is gelegen, maar mogelijk is dit te wijten aan een kleine afwijking bij het georefereren van de kaart. Het

[7] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kruibeke [online] https://id.erfgoed.net/themas/13955 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[8] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17582 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[9] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kruibeke [online] https://id.erfgoed.net/themas/13285 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

onderzoeksgebied bevindt zich ten noordwesten van de historische dorpskern van Kruibeke, op enige afstand ervan. Het terrein zou deel uitmaken van een landelijk gebied dat bekend stond als 'Denkerckenlandhoek' en dat gekenmerkt werd door hoofdzakelijk landbouwgronden waar verspreid bewoning in voorkwam.

Figuur 18: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Ook op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog steeds geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied (Figuur 19). Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland. De opdeling van het terrein in twee percelen lijkt hier verdwenen te zijn.

De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) toont nog steeds een omgeving met een landelijk karakter en verspreide bewoning (Figuur 20). Op deze kaart wordt de regio van het onderzoeksgebied aangeduid door 'Kerken Landhoek'. Binnen het onderzoeksgebied is geen bebouwing aanwezig, dus vermoedelijk deed het dan nog steeds dienst als akkerland.

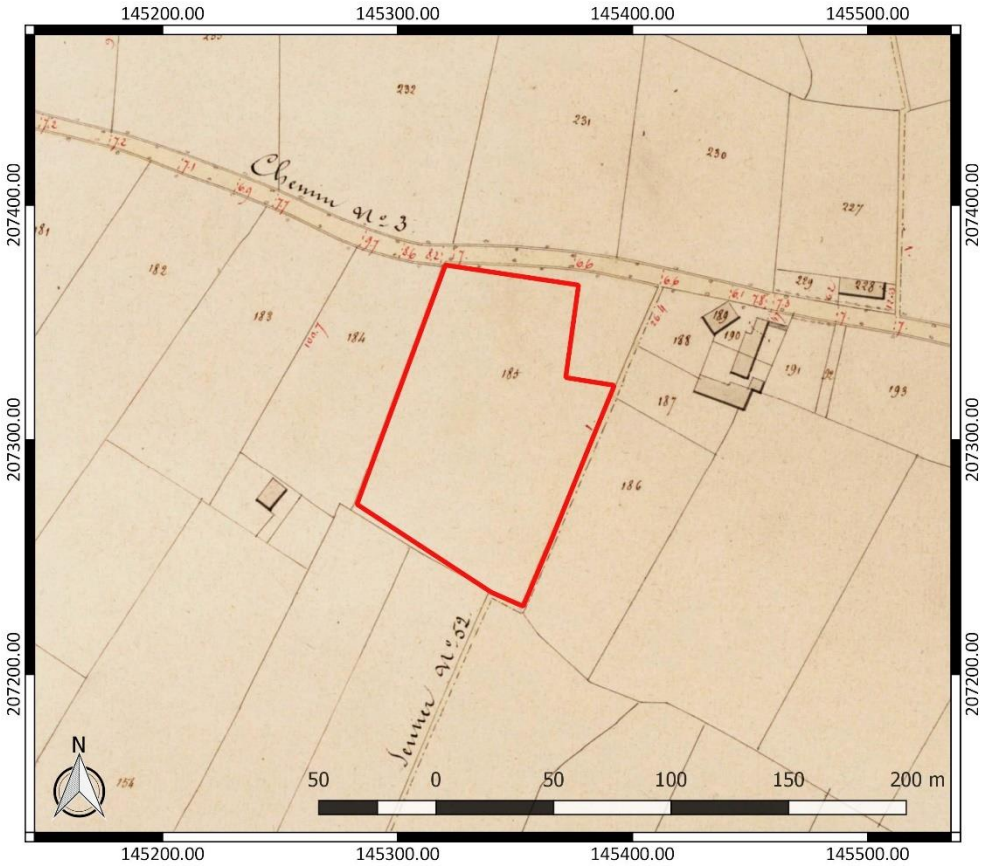

Figuur 19: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

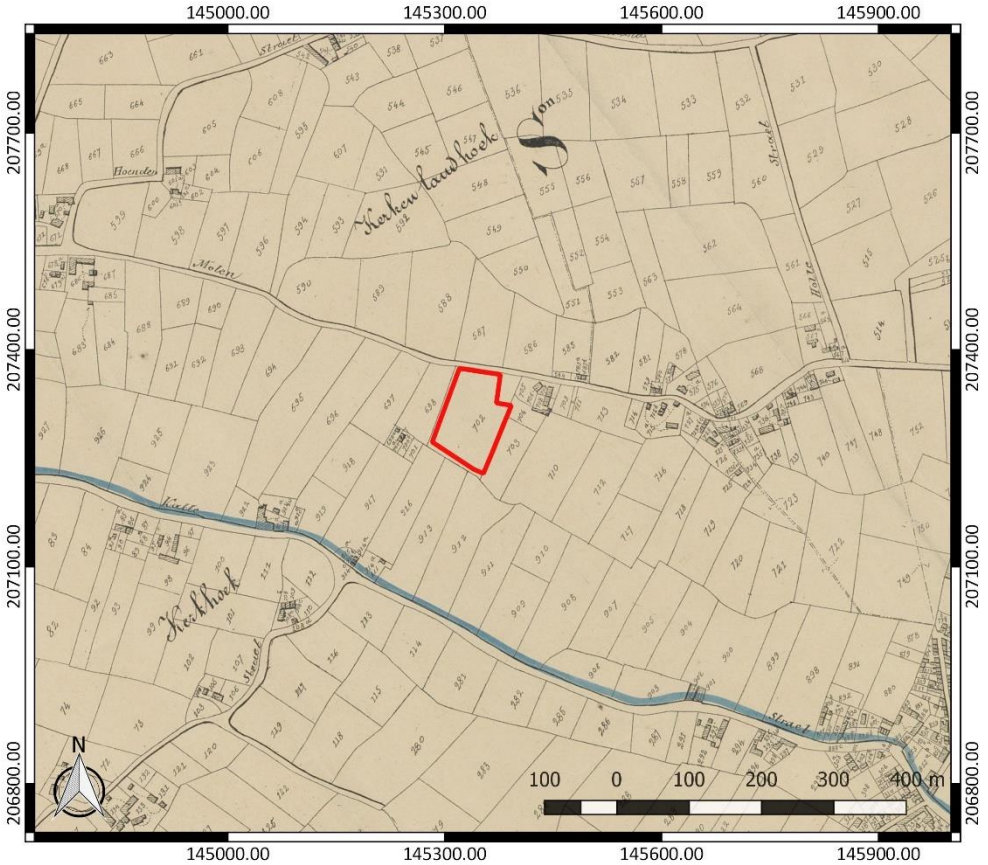

Figuur 20: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De topografische kaarten van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw (1950-1970) tonen dat het onderzoeksgebied minstens vanaf het midden van de 20ste eeuw in gebruik is als grasland (Figuur 21). De bewoning in de omgeving van het terrein is toegenomen.

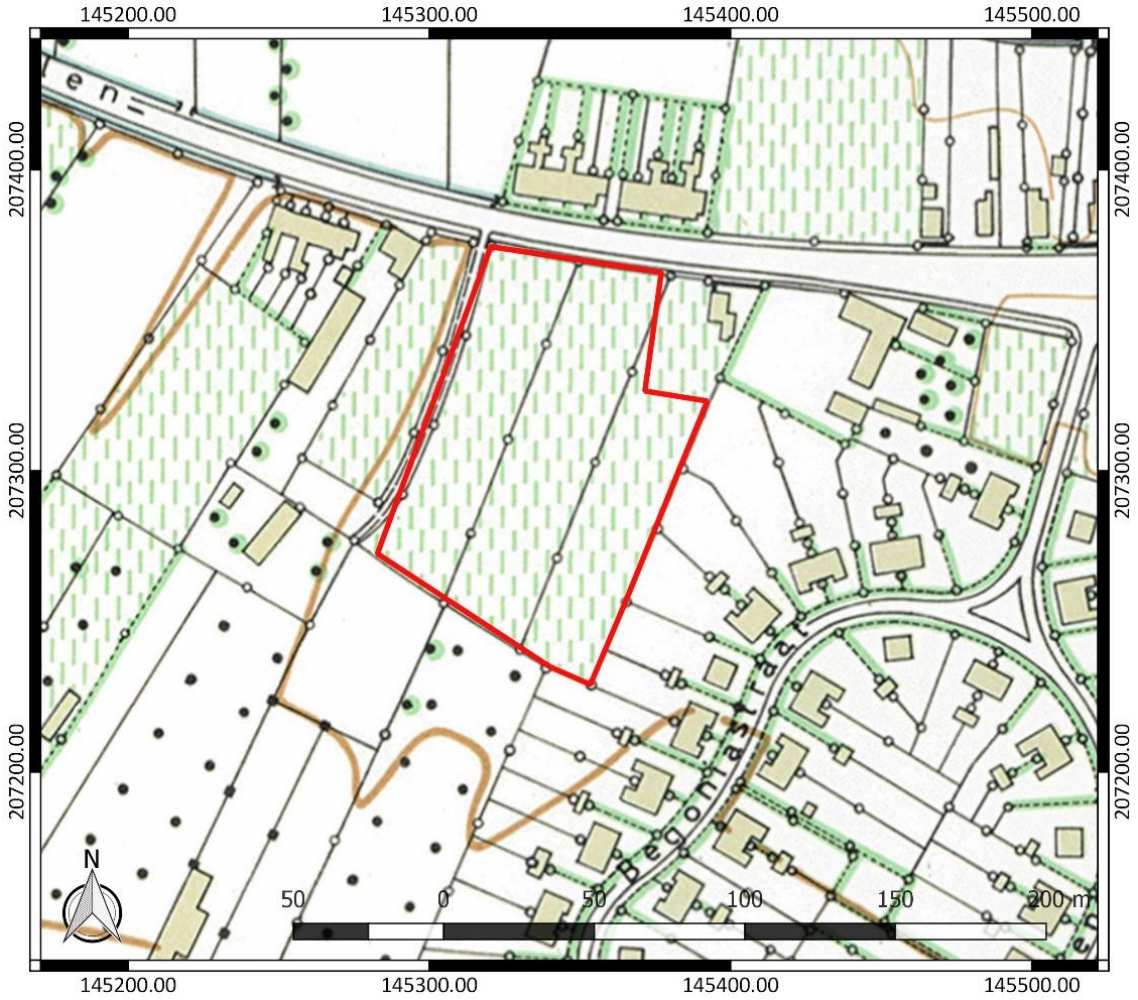

Figuur 21: Topografische kaarten (1950-1970) met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 22) toont dat het onderzoeksgebied nog steeds in gebruik is als grasland. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 23) toont dat de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied nog verder uitgebreid is, maar het studiegebied zelf is nog steeds in gebruik als grasland. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 8).

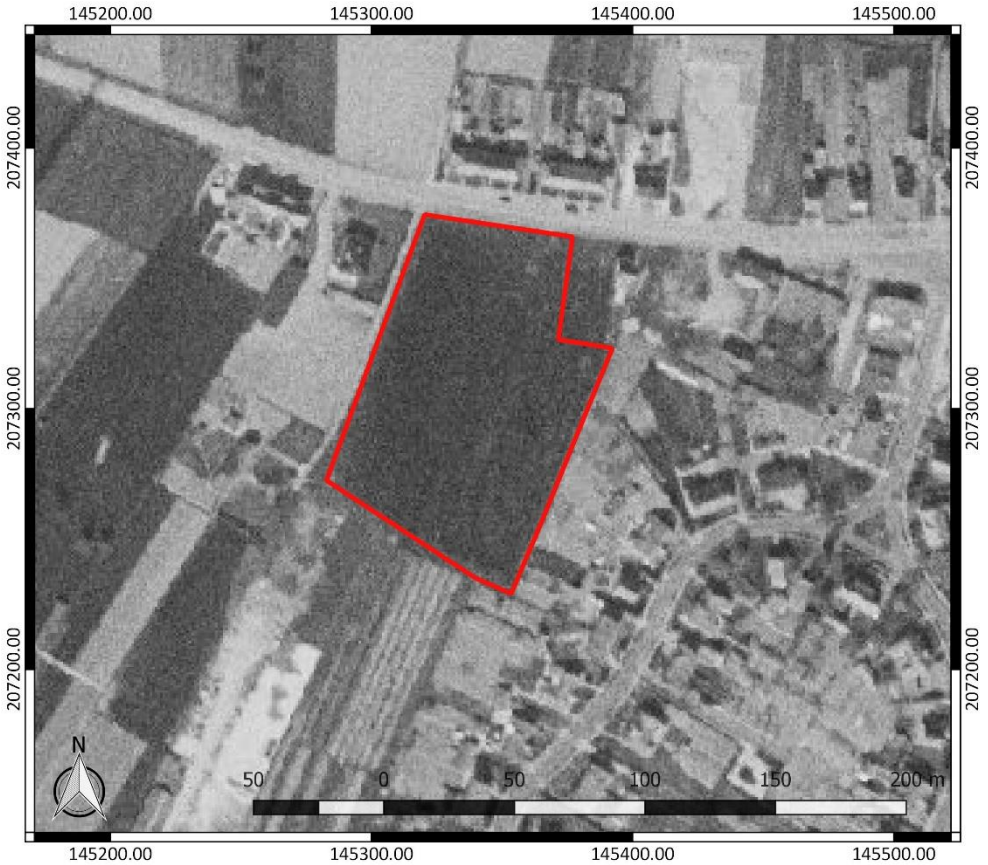

Figuur 22: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 23: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 24). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Op een terrein ca. 50 m ten westen van het onderzoeksgebied (CAI ID 980115) werden een landschappelijk bodemonderzoek, een verkennend archeologisch booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Bij het verkennend archeologisch booronderzoek werden geen (steentijd) artefacten aangetroffen. Het proefsleuvenonderzoek bracht acht sporen aan het licht, die verspreid over het terrein voorkwamen. Vier van deze sporen werden uiteindelijk als natuurlijk geïnterpreteerd. De overige sporen betreffen een ingedamde gracht, een kuil en twee greppels uit de nieuwe tot nieuwste tijd. De gracht zou overeenstemmen met een gracht die als perceelsindeling zichtbaar is op de Atlas der Buurtwegen.[10]

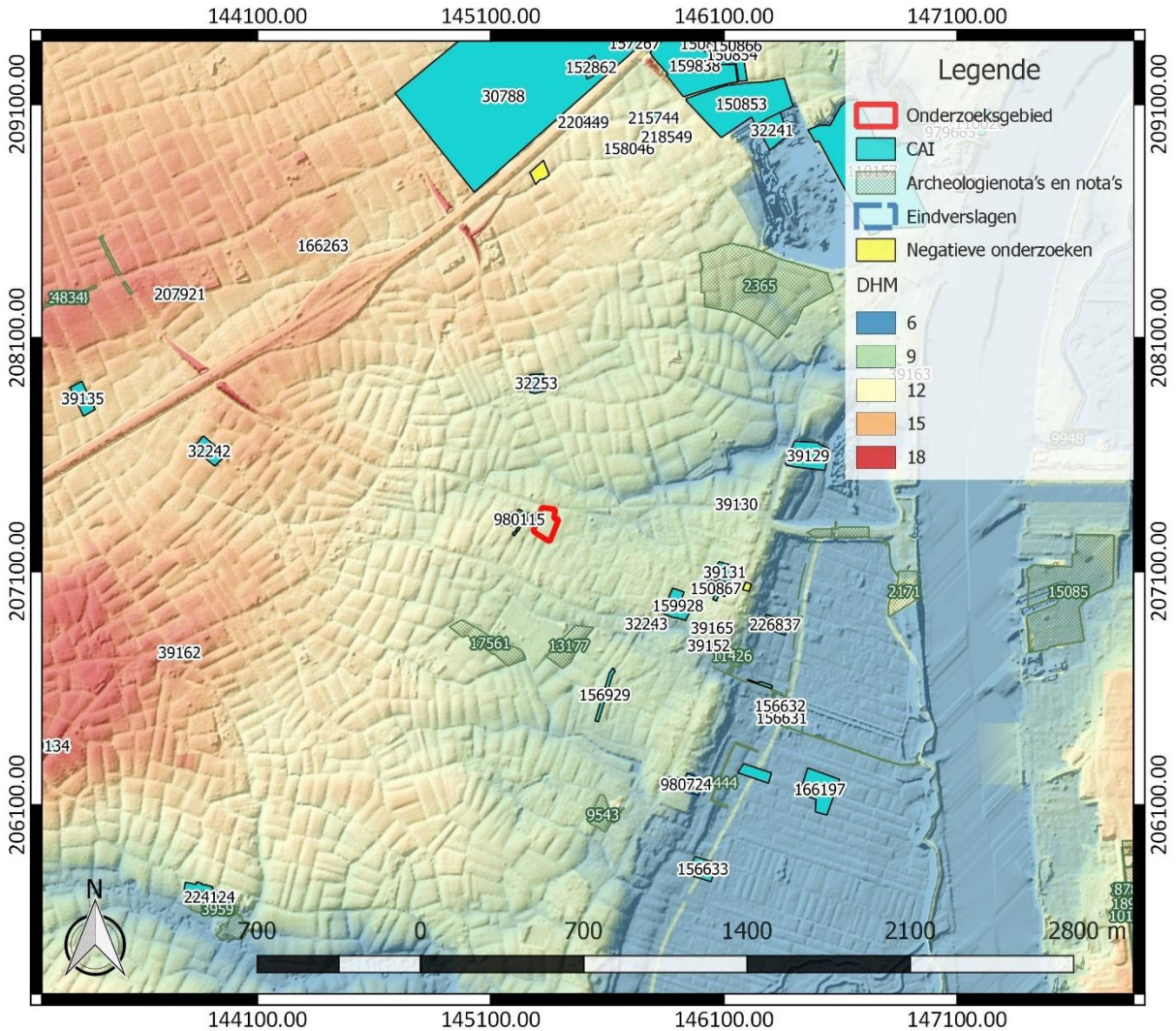

Figuur 24: Overzichtskaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (https://geo.onroerenderfgoed.be/), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

[10] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Vooronderzoek Kruibeke Arthur De Bruynestraat 8 [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980115 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

De volgende locaties die besproken worden, bevinden zich reeds op enige afstand van het onderzoeksgebied, maar worden toch besproken omdat ze een gelijkaardige landschappelijke ligging kennen.

Ter hoogte van de Hondenstraat (CAI ID 224124) werd bij een booronderzoek een vrij groot aantal lithische artefacten uit de steentijd aangetroffen. Diagnostische elementen om de vondsten nauwer te dateren, ontbraken echter. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd nog een microkling aangetroffen. Zowel bij het booronderzoek als bij het proefsleuvenonderzoek werd aardewerk gevonden, waaronder één fragment dat mogelijk afkomstig is van een neolithische klokbeker en enkele prehistorische en Romeinse scherven, evenals jonger materiaal. Bij het proefsleuvenonderzoek werden nog enkele paalkuilen en greppels aangetroffen, die op basis van het aanwezige aardewerk gedateerd worden in de ijzertijd of de Romeinse tijd.[11]

Bij een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem werd in de Kattestraat (CAI ID 159928) een kuil aangetroffen met zes fragmenten handgevormd aardewerk. Ze dateren algemeen in de metaaltijden.[12]

In de Bazelstraat en de Polderstraat (CAI ID 980724) werd bij een opgraving een site uit de late ijzertijd en vroeg-Romeinse tijd aangetroffen. In het noorden, het oosten, het zuidoosten en het centrale deel van het terrein werden paalsporen, mogelijk van spiekers, evenals greppels, een waterput en een drenkkuil aan deze periode toegeschreven. In de vulling van de waterput werd handgevormd aardewerk aangetroffen en ook de aanwezige depressie leverde handgevormd aardewerk en een Romeins fragment ‘terra sigillata’ op. Natuurwetenschappelijk onderzoek toonde aan dat er vee graasde in de buurt van het spoor dat als drenkpoel geïnterpreteerd wordt, maar ook menselijke activiteiten zoals het verbouwen van graangewassen en vlas werden aangetoond. Verder werden enkele losse vondsten aan de middeleeuwen toegeschreven, wat wijst op een bewoning in de ruimere omgeving van de site. In de late en post-middeleeuwen werd het terrein vermoedelijk gebruikt voor (zand)ontginning. Ten slotte werden enkele kuilen aan de nieuwe tot de nieuwste tijd toegewezen.[13]

Bij een opgraving in de Scheiddam (CAI ID 150867) werd een Romeinse gebouwplattegrond aangetroffen. Een deel ervan kon onderzocht worden.[14]

Ter hoogte van de kruising van de Kattestraat met de Moldovitalaan en de Van Hovestraat (CAI ID 32243) werd een Romeinse greppel aangetroffen, die over een lengte van 80 m gevolgd kon worden.[15] Ook verderop in de Moldovitalaan en de Anne Frankstraat (CAI ID 156929) werden haaks op elkaar georiënteerde greppels uit de Romeinse tijd aangetroffen. Verder kwamen er paalsporen aan het licht, waarvan enkele aan een eenschepige gebouwplattegrond worden toegewezen die globaal in de 2de eeuw na Chr. wordt gedateerd. Een greppelvormig spoor met een houtskoolrijke

[11] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hondenstraat [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224124 (Geraadpleegd op 26-05-2021)
[12] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kattestraat I [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159928 (Geraadpleegd op 26-05-2021)
[13] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kruibeke Bazelstraat - Polderstraat [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980724 (Geraadpleegd op 26-05-2021)
[14] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Scheiddam I [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/150867 (Geraadpleegd op 26-05-2021)
[15] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kattestraat - Patridan [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/32243 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

vulling werd geïnterpreteerd als deel van een haard of oven. Bij een prospectie werden twee munten van Nero aangetroffen en in één van de sporen een bronzen draadfibula uit de 1ste tot 3de eeuw.[16]

Bij erfgoedonderzoek werden verschillende laatmiddeleeuwse sites met walgracht vastgesteld. Zo zijn er sites bekend ter hoogte van de Warandestraat (CAI ID 32253)[17] en de Langestraat (CAI ID 39131).[18]

De Onze-Lieve-Vrouwkerk van Kruibeke (CAI ID 39152) gaat vermoedelijk terug tot het begin van de 15de eeuw. In 1575 werd ze in brand gestoken door de Spanjaarden, waarna ze hersteld werd en in 1584 opnieuw werd gewijd. Doorheen de eeuwen volgden nog verschillende uitbreidingen en verbouwingen. In het begin van de 20ste eeuw was de kerk in bouwvallige staat en werd een restauratie gepland. Door onvoldoende schoorwerk stortte de benedenkerk echter in en liet een heroprichting op zich wachten tot na de Eerste Wereldoorlog.[19] Aan de noordzijde van het Onze-Lieve-Vrouwplein (CAI ID 39165) waaraan de kerk gelegen is, werd een bronzen munt van Filips II uit 1578/1580 aangetroffen.[20]

Op basis van erfgoedonderzoek werd bovendien een windmolen gelokaliseerd in de Molenstraat (CAI ID 39130). De molen zou voor 1623 gebouwd zijn en werd na 1711 afgebroken.[21] Deze locatie lijkt niet overeen te stemmen met de windmolen die op de Ferrariskaart op zeer korte afstand ten oosten van het onderzoeksgebied wordt aangeduid, maar er kan niet met zekerheid gezegd worden of het over een ander exemplaar gaat.

In de Burchtstraat wordt de locatie 'Kasteel Altena' (CAI ID 39129) vermeld. Het zou opgericht zijn in 1547, maar brandde af in 1584. Tussen de jaren na de brand en de heropbouw werd het als een schans gebruikt in de Tachtigjarige Oorlog. In 1594 werd een nieuw kasteel opgericht dat weer dienstdeed als buitenverblijf en omringd werd door water. In 1878 werd ten slotte het kasteel herbouwd zoals het nu bekend is. Tegenwoordig doet het gebouw dienst als bejaardentehuis.[22]

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

---

[16] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wegkoffer Anne Frankstraat [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/156929 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[17] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Warandestraat I [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/32253 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[18] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Klein Kasteeltje [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39131 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[19] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: O.-L.-V.-Kerk [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39152 (Geraadpleegd op 26-05-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw [online] https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/17582 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[20] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Onze-Lieve-Vrouwplein [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39165 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[21] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Molen Kruibeke [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39130 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

[22] Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Kasteel Altena [online] https://id.erfgoed.net/waarnemingen/39129 (Geraadpleegd op 26-05-2021)

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?

Het terrein is gelegen aan de noordwestelijke rand van het centrum van Kruibeke. Het kent een gunstige landschappelijke ligging op de overgang van de zuidelijke flank van de Wase Cuesta naar lagergelegen gebied rond de Schelde. Op korte afstand ten noorden van het terrein is een waterloop aanwezig en ook in de ruimere omgeving zijn verschillende waterlopen terug te vinden. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied is een overgang van matig droge naar matig natte gronden op te merken, waar vaak sporen van bewoning worden teruggevonden. Archeologisch onderzoek in de nabije en de ruimere omgeving toont aan dat resten van de steentijd tot de nieuwe tijd kunnen voorkomen.

Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Vanaf de 18de eeuw beschikken we over historische kaarten en luchtfoto's om de gebruiksevolutie van het terrein te reconstrueren. Dit leert ons dat het terrein van in de late middeleeuwen tot op heden aanvankelijk in gebruik was als akkerland, waarna het minstens sinds het midden van de 20ste eeuw in gebruik was als grasland. Het terrein is relatief vlak maar kan door de lagergelegen perceelsranden en het hogergelegen centrale deel geïnterpreteerd worden als een zogenaamde 'bolle akker', een gekend landbouwfenomeen in het Land van Waas. Dit ondersteunt het gebruik ervan als akkerland vanaf de late middeleeuwen. De opgetekende gebruiksevolutie laat ons toe een goed bewaard bodemarchief te verwachten.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van woningen, de aanleg van wegenis en een infiltratiezone, en omgevingsaanleg. De meeste bodemingrepen kennen een verstoringsdiepte van ca. 60 tot 80 cm, maar van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijk ligging van het terrein op de overgang van de Wase Cuesta naar de lagergelegen omgeving rond de Schelde. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied is een overgang op te merken van nattere naar drogere gronden, wat vaak plaatsen zijn waar sporen van bewoning kunnen worden aangetroffen. Verder wordt de aanwezigheid van een 'bolle akker' vermoed, wat bevestigt dat het perceel reeds in de late middeleeuwen in gebruik was als akkerland. De reconstructie van de gebruiksevolutie van het terrein toont aan dat er geen historische bebouwing aanwezig is. Door al deze verschillende elementen wordt een goed bewaard bodemarchief verwacht. Archeologisch onderzoek in de omgeving toont aan dat resten van de steentijd tot de nieuwe tijd kunnen voorkomen. De geplande werken betekenen een ernstige bedreiging van het aanwezige bodemarchief. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein in gebruik is als grasland.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het onderzoeksgebied is gelegen op de overgang van de hogere Wase Cuesta naar de lagergelegen gronden die zich rond de Schelde bevinden. Door de vermoedelijke aanwezigheid van een 'bolle akker' en door de overgang van nattere naar drogere gronden kunnen we resten verwachten die duiden op bewoning en/of landbouwpraktijken en dit minstens vanaf de late middeleeuwen. Aan de hand van het bureauonderzoek wordt een goede bewaring van het bodemarchief verwacht. In de omgeving van het onderzoeksgebied zijn archeologische artefacten en sites van de steentijd tot de nieuwe tijd gekend. Een evaluatie van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het volledige bodemarchief binnen het onderzoeksgebied bedreigd is. Gezien het archeologische potentieel van het terrein is daarom verder archeologisch vooronderzoek aangewezen.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Ampe, C./R. Langohr, 2006: *Project waardevolle bodems in Vlaanderen – Eindverslag. Bijlage 7: Voorstel uitgewerkt voorbeeld erkenningsdossier waardevolle site voor bodem: Bolle akkers – Land van Waas*, Brussel.

Jacobs, P./S. Louwye/T. Polfliet/R. Adams/S. Vermeire/G. De Moor, 2001: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 15 Antwerpen*, Gent.

4.2 Websites

Cartesius (2021)
https://www.cartesius.be

Databank ondergrond Vlaanderen (2021)
https://dov.vlaanderen.be/

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2021)
https://geo.onroerenderfgoed.be/

Geopunt Vlaanderen (2021)
https://www.geopunt.be/

Inventaris Onroerend Erfgoed (2021)
https://inventaris.onroerenderfgoed.be

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2021)
https://www.onderzoeksbalans.be

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

